

PRAVIDLA PRO POPIS

4. února

2026

Dokument verze 2.0

Pravidla pro popis zvukových dokumentů

Autoři aktuální verze: Veronika Ježková

Autoři předchozích verzí: Zdeněk Vašek

Obsah

OBSAH	2
PRAVIDLA PRO POPIS ZVUKOVÝCH DOKUMENTŮ	3
1 POPIS PŘÍLOHY	4
1.1 Názvové informace.....	4
1.2 Typ přílohy.....	4
1.3 Žánr přílohy	5
1.4 Fyzický popis.....	5
2 POPIS ČÁSTI SKLADBY	6
2.1 Názvové informace.....	6
2.2 Fyzický popis.....	6
3 POPIS SKLADBY	6
3.1 Názvové informace.....	6
3.2 Fyzický popis.....	6
4 POPIS ZVUKOVÉHO DOKUMENTU	7
5 DALŠÍ POPIS	7
5.1 Údaje o odpovědnosti	7
5.2 Datum vydání	7
5.3 Jazyk	8
5.4 Defekty ve vydání.....	8
HISTORIE VERZÍ	9

Pravidla pro popis zvukových dokumentů

Pravidla pro popis zvukových dokumentů (dále PPP) vychází z dokumentu **Definice metadatových formátů pro digitalizaci zvukových dokumentů verze 1.0** dostupného na webu Národní digitální knihovny.

Slouží jako předpis pro výsledek procesu digitalizace v digitalizačních projektech v ČR, jsou předepsána např. v programu VISK 7. Spolu s [Definicí metadatových formátů pro digitalizaci zvukových dokumentů](#) a doporučenými [standards pro zvuková data](#) slouží jako jednotný formát pro paměťové instituce, které chtějí svá data dlouhodobě archivovat v úložišti Národní knihovny (dále NK). Pravidla vychází ve svém základu z [Metodiky pro digitalizaci a on-line zpřístupňování gramofonových nahrávek pro paměťové instituce](#), [Metodiky digitalizace fonografických válečků](#) a [Pravidel pro popis monografií a periodik](#).

Za rozvoj a údržbu Pravidel pro popis zodpovídá [Odbor novodobých digitálních sbírek](#) Národní knihovny ČR, resp. [Oddělení standardů digitálních sbírek](#) (<https://standards.ndk.cz>). S doplňujícími dotazy lze kontaktovat oddělení pro standardy na emailu metadata.ndk@nkp.cz. Pro hlášení chyb, dotazy nebo návrhy na rozšíření pravidel pro popis lze také využít https://github.com/NLCR/Standard_NDK.

Pravidla pro popis vznikla ve spolupráci s Pracovní skupinou pro audiovizuální dokumenty při Formátovém výboru Národní digitální knihovny a Národním muzeem (kontaktní osoba Filip Šír, filip.sir@nm.cz).

Jak pravidla popisu používat?

Pravidla popisu určují, jakým způsobem je třeba vyplňovat editovatelné hodnoty během výroby popisných metadat zvukových dokumentů vytvářených podle Definice metadatových formátů. Dále přináší doporučení, jakým způsobem je třeba popisovat a zpracovávat související připojené obrazové soubory.

Primárním zdrojem popisných metadat je **katalogizační záznam** ve formátu MARC 21, který se transformuje do podoby popisných metadat v příslušných standardech. U zvukových dokumentů může být na rozdíl od monografických dokumentů a periodik nutné ve větší míře vytvořit před vlastní digitalizací nové záznamy v knihovních katalozích. Nově vytvořené záznamy zvukových dokumentů je třeba vytvářet podle aktuální příručky pro katalogizaci zvukových dokumentů [dostupné na webu NK ČR](#). Pro specifičtější popis zvukového dokumentu a jeho částí lze použít také informace z dalších polí katalogizačního záznamu, pokud existují (např. pole 048, 340, 344, 382).

1 Popis přílohy

Přílohou (SUPPLEMENT) se rozumí volně vložená entita ke zvukovému dokumentu, např. volně vložený booklet, sken nosiče, reklamní či edukativní příloha.

Rozlišujeme druhy obrazových příloh

- **obal (cover)** – fyzický obal zvukového nosiče; u fonoválek se skenuje zátka, obal válečku, případně spodek obalu
- **booklet** – doprovodný text v podobě knížečky či obrazová příloha, volně vložená či spojená s obalem
- **sken zvukového nosiče (imgdisc)** – sken strany gramofonové desky nebo sken okruží fonoválky (příp. okruží se zátkou vedle sebe)
- **sken z mikroskopu (micrograph)**

Pomocí elementu <relatedItem> je možné odkazovat přílohy ke konkrétní popisované úrovni. Jednotlivé druhy příloh pak budou zohledněny i v rámci fyzické mapy dokumentu v atributu „TYPE“.

1.1 Názevové informace

Každá příloha musí obsahovat název, který se zapisuje do MODS elementu <titleInfo>, subelementu <title>, resp. <subTitle>. Název se uvede tak, jak je uveden na příloze. Pokud příloha vlastní specifický název nemá, zapíše se do <title> konkrétní druh přílohy: "Zátka", "Obal" (použije se i pro náhled digitálního obalu zvukového dokumentu bez nosiče), "Spodek obalu", "Okruží", "Zátka a okruží", "Obraz desky", "Obraz disku", "Booklet".

```
Např.:
<mods:mods ID="MODS_SUPPL_0001">
  <mods:titleInfo>
    <mods:title>Obraz desky</mods:title>
  </mods:titleInfo>
</mods:mods>
```

1.2 Typ přílohy

Povinné je uvedení typu přílohy do elementu <typeOfResource>. Vyplní se hodnota dle kontrolovaného slovníku LOC, která v MARC 21 odpovídá hodnotě uvedené v návěští na pozici 06:

"text"	– textový dokument	(LDR/06 s hodnotou "a" či "t")
"cartographic"	– kartografický dokument	(LDR/06 s hodnotou "e" či "f")
"notated music"	– hudebnina	(LDR/06 s hodnotou "c" či "d")
"sound recording"	– zvukový záznam	(LDR/06 s hodnotou "i" nebo "j")
"sound recording – nonmusical"	– nehudební zvukový záznam	(LDR/06 s hodnotou "i")
"sound recording – musical"	– hudební zvukový záznam	(LDR/06 s hodnotou "j")
"still image"	– dvojrozměrná neprojekční grafika	(LDR/06 s hodnotou "k")
"moving image"	– projekční médium	(LDR/06 s hodnotou "g")
"kit"	– souprava, soubor	(LDR/06 s hodnotou "o")
"three dimensional object"	– 3D předmět, přírodní objekt	(LDR/06 s hodnotou "r")
"software, multimedia"	– počítačový soubor/elektronický zdroj	(LDR/06 s hodnotou "m")
"mixed material"	– smíšený dokument	(LDR/06 s hodnotou "p")

1.3 Žánr přílohy

Povinné je uvedení typu úrovně dokumentu, hodnota "**supplement**" se vyplní do elementu <genre>. Povinné se uveďte také přesnější určení typu přílohy pomocí atributu *type* na "cover" (obal), "booklet", "imgdisc" (sken zvukového nosiče) nebo "micrograph" (obraz z mikroskopu). V opakovaném elementu <genre> lze vyplnit specifický žánr přílohy (nejedná se o hudební žánr kolekce), lze využít kontrolovaný slovník LOC (<https://www.loc.gov/standards/valuelist/marcgt.html>).

Např.:

<mods:genre type="cover">supplement</mods:genre> **pro sken obalu nosiče**
 <mods:genre type="booklet">supplement</mods:genre> **pro sken bookletu**

1.4 Fyzický popis

Povinné se uvedou informace o rozsahu přílohy v elementu <physicalDescription> a jeho dceřiném elementu <extent>. Pokud jsou v něm uvedeny, mohou se použít informace z katalogizačního záznamu (pole 300 \$e, příp. pole 500), případně se ručně doplní – např. počet stran, listů, obrazových příloh.

Např.:

1 brožura (111 stran)
 1 kniha (128 stran : ilustrace ; 13 x 15 cm)
 1 sken
 1 obraz

2 Popis části skladby

Hodnoty jednotlivých elementů metadatového popisu pro část skladby (SOUNDPART) je třeba vytvořit pomocí ručního zápisu v editačních nástrojích. Úroveň pro část skladby a její plnění je nepovinné (lze využít např. u gramodesek a CD).

2.1 Názevové informace

Každá část skladby musí obsahovat název, který se zapisuje do MODS elementu <titleInfo>, subelementu <title>, resp. <subTitle>. Název se uvede tak, jak je uveden v dokumentu. Pokud část skladby nemá zjistitelný název, kopíruje se název skladby. V názvu lze kombinovat alfanumerické znaky.

Pokud je možné vyplnit číslo stopy, zapisuje se v elementu <partNumber> ve formátu XX (tedy např. 01, 02 atd.), nikdy nesmí být použito jednociferné označení.

2.2 Fyzický popis

Povinně se uvedou informace o rozsahu části skladby v elementu <physicalDescription> a jeho dceřiném elementu <extent>. Pokud jsou v něm uvedeny, mohou se použít informace z katalogizačního záznamu (pole 306 Ša), případně se ručně doplní. Stopáž se zapisuje ve formátu 00:00:00.

3 Popis skladby

Hodnoty jednotlivých elementů metadatového popisu pro skladbu (SOUNDRECORDING) je třeba vytvořit pomocí ručního zápisu v editačních nástrojích.

3.1 Názevové informace

Každá skladba musí obsahovat název, který se zapisuje do MODS elementu <titleInfo>, subelementu <title>, resp. <subTitle>. Název se uvede tak, jak je uveden v dokumentu. Pokud skladba vlastní název nemá, zapíše se název celé kolekce.

Pokud je možné vyplnit číslo skladby, zapisuje se v elementu <partNumber> ve formátu XX (tedy např. 01, 02 atd.), nikdy nesmí být použito jednociferné označení.

3.2 Fyzický popis

Povinně se uvedou informace o rozsahu skladby v elementu <physicalDescription> a jeho dceřiném elementu <extent>. Pokud jsou v něm uvedeny, mohou se použít informace z katalogizačního záznamu (pole 300, 306 či 338), případně se ručně doplní.

Rozsah skladby se zapisuje jako stopáž ve formátu 00:00:00. Pokud skladba obsahuje více částí, lze zapsat rozsah ve formátu "n částí" (např. 3 části skladby).

4 Popis zvukového dokumentu

Metadatový popis pro zvukový dokument (SOUNDCOLLECTION), pro plnění se použijí data z katalogizačního záznamu dokumentu.

5 Další popis

5.1 Údaje o odpovědnosti

Pokud existují, je nutné zapsat do MODS elementu <name> údaje o autorech přílohy.

```
<mods:name type="personal" usage="primary">
  <mods:namePart type="family">Říha</mods:namePart>
  <mods:namePart type="given">Bohumil</mods:namePart>
  <mods:namePart type="date">1907–1987</mods:namePart>
  <mods:role>
    <mods:roleTerm type="code" authority="marcrelator">aut</mods:roleTerm>
  </mods:role>
</mods:name>
```

V případě, že autor používá více křestních jmen, všechny se zapíší do jednoho elementu <namePart>.

5.2 Datum vydání

Pokud se nepřevádí z katalogizačního záznamu, zapisuje se datum vydání dle údajů, které jsou k dispozici nebo které lze zjistit. Bude uvedeno v elementu <originInfo>, subelementu <dateIssued> následujícím způsobem, vždy bez mezer:

- DD.MM.RRRR – pokud známe den (např. **27.01.1998**)
- MM.RRRR – pokud známe pouze měsíc (např. **01.1998**)
- RRRR – pokud známe pouze rok (např. **1998**)
- RRRR–RRRR – vydání pro více roků (např. 1998–1999)
- MM. –MM.RRRR – vydání pro více měsíců (např. **01. –02.1998**)
- MM.RRRR–MM.RRRR – vydání pro více měsíců (např. 12.1998–01.1999)
- DD.MM. –DD.MM.RRRR – vydání pro více dní (např. 31.01. –01.02.1998)
- DD.MM.RRRR–DD.MM.RRRR – vydání pro více dní (např. 31.12.1998–01.01.1999)
- DD. –DD.MM.RRRR – vydání pro více dní (např. 02. –03.02.1998)

Je možné využít atribut "qualifier" s hodnotou "approximate", pokud nevíme přesné datum, "inferred", pokud je datum odvozené z jiného zdroje, či "questionable" u sporného data.

```
<mods:originInfo>
  <mods:dateIssued qualifier="approximate">11.5.1951</mods:dateIssued>
</mods:originInfo>
```

5.3 Jazyk

Jazyk se zapisuje do elementu <language> a subelementu <languageTerm>. Vždy se uvede malým tiskacím písmem příslušnou mezinárodní zkratkou (tři písmena). Nutno použít kontrolovaný slovník ISO 639-2 (https://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/code_list.php). Lze použít informace z pole 041 katalogizačního záznamu.

Např.:

cze čeština, **ger** němčina, **slo** slovenština, **fre** francouzština atp.

```
<mods:language>
  <mods:languageTerm type="code" authority="iso639-2b">cze</mods:languageTerm>
</mods:language>
```

5.4 Defekty ve vydání

Vady se zapisují v elementu <physicalDescription> do poznámky. Pro každou samostatnou poznámku je nutné vytvořit vlastní element <note>. Při ručním vyplňování může být mezi jednotlivými zápisy použit středník, pokud se zápisy týkají stejné vady.

Pokud se vady týkají celého zvukového dokumentu, zapíše se poznámka na úrovni SOUNDCOLLECTION, pokud se vada týká jedné skladby, bude poznámka zaznamenaná na úrovni SOUNDRECORDING atp.

Pro zápis vad musí být použita jednotná terminologie.

```
<mods:physicalDescription>
  <mods:note>nekvalitní a poškozený booklet</mods:note>
</mods:physicalDescription>
```

Historie verzí

Jméno	Datum	Verze	Provedené změny
Veronika Ježková	4. 2. 2026	2.0	- kompletně přepracován obsah a struktura celého dokumentu (sladění s ostatními pravidly pro popis), aktualizovány nadpisy kapitol - historie verzí přesunuta na konec dokumentu - doplněna pravidla pro specifický popis vyplývající z dosavadní praxe
Zdeněk Vašek	3. 8. 2017	1	- první verze dokumentu; vychází z dokumentu Definice metadatových formátů pro digitalizaci zvukových dokumentů. Část 1 A Gramofonové desky verze 0.2